

4. TEKMOVANJE IZ ZNANJA PSIHOLOGIJE ZA SREDNJE ŠOLE

ŠOLSKO TEKMOVANJE
12. januar 2023

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec!

Najprej na list za odgovore vpiši svoje podatke.

Po poli z vprašanji lahko poljubno pišeš; odgovori na njej se ne bodo upoštevali. Po končanem tekmovanju jo odneseš s seboj. **Vse svoje odgovore vpisuj na list za odgovore.**

Preden odgovoriš na vprašanja, pozorno preberi navodila in vprašanja. Če se zmotiš, prečrtaj napačni odgovor in jasno označi, kateri odgovor je pravilen. Če popravljavec ne bo mogel razbrati, kateri odgovor je označen kot pravilen, za odgovor ne dobiš nobene točke.

Za pisalo lahko uporabljaš kemični svinčnik ali nalivno pero, drugih pisal in brisalca ni dovoljeno uporabiti.

Čas reševanja je 45 minut.

Veliko uspeha na tekmovanju!

4. tekmovanje iz znanja psihologije za srednje šole

Šolsko tekmovanje, 12. januar 2023

Pri nalogah od 1 do 20 na listu za odgovore obkroži črko P, če je trditev pravilna, oziroma črko N, če je trditev napačna.

1.	Čustva doživljamo v vseh situacijah, v katerih se znajdemo, in do vseh oseb, katere srečamo.	P	N
2.	Čustva so načeloma vedno usmerjena na objekt.	P	N
3.	Na to, kako intenzivno doživljamo neko čustvo, najbolj vpliva dogodek, ki je to čustvo sprožil (npr. slaba ocena na testu).	P	N
4.	Psihologi so soglasni v tem, da imamo šest temeljnih (osnovnih) čustev.	P	N
5.	Pripis pomena in pomembnosti neki situaciji ali dogajanju, ki se zgodi izjemno hitro, imenujemo subjektivno doživljanje.	P	N
6.	Nekateri temeljni obrazni izrazi so prirojeni, saj se pojavljajo tudi pri ljudeh, ki so slepi od rojstva.	P	N
7.	Pri veselju je bitje srca bolj pospešeno kot pri jezi ali strahu.	P	N
8.	Moški in ženske se ne razlikujemo glede na dovoljene dotike drugih, saj je to izraz temeljne človeške potrebe po bližini in intimnosti.	P	N
9.	Kognitivna ocena večinoma vpliva na intenziteto čustva, ki ga bomo doživeli, fiziološko vzburjenje pa na vrsto čustva.	P	N
10.	Pozitivna čustva se enako povezujejo z delovanjem leve in desne možganske poloble.	P	N
11.	Razpoloženja vplivajo na naše vedenje in na naše spoznavne procese.	P	N
12.	Prilagoditvena funkcija čustev se kaže kot aktivacijska, jakostna in vedenjska funkcija čustev.	P	N
13.	Juretov starejši brat ima zelo močan strah pred glodalci. Jure svojega brata obožuje in nenadoma tudi sam začuti strah pred glodalci. Iz opisa izhaja, da se je Jure tega strahu verjetno naučil z modelnim učenjem.	P	N
14.	Občutja krivde zaradi socialno nesprejemljivega vedenja v družbi so za posameznika zelo neprijetna. Kljub temu so ta občutja z vidika družbe funkcionalna.	P	N
15.	Novejše raziskave so pokazale, da je pri človeku zmožnost čustvovanja prirojena.	P	N
16.	Nezadovoljstvo kot predhodnik jeze se lahko pri otroku pojavi že v starosti 2 do 3 mesece.	P	N
17.	Razvoj čustev poteka pri ljudeh zelo različno, saj čustva doživljamo povsem subjektivno.	P	N
18.	Dojenček (prvo leto življenja) z izražanjem čustev vpliva na vedenje staršev.	P	N
19.	Če pri osebi prepoznamo neskladnost med besedno in nebesedno komunikacijo, potem tej osebi manj verjamemo.	P	N
20.	Obrazni izrazi se lahko zelo hitro spreminjajo. Ljudje smo sposobni razlikovati zelo drobne in hitre spremembe v izrazu obraza.	P	N

4. tekmovanje iz znanja psihologije za srednje šole
Šolsko tekmovanje, 12. januar 2023

Pri nalogah 21 do 50 na listu za odgovore obkroži črko, ki označuje pravilni odgovor.

21. Čustva delimo na razpoloženja in afekte. Kaj od spodaj naštetega ne sodi med razpoloženja?
- A Potrtost.
 - B Euforia.
 - C Vedrina.
 - D Tesnoba.
22. Katera od spodnjih trditev ne velja za čustvo strahu?
- A Mladostniki v povprečju najpogosteje doživljajo socialne strahove.
 - B Čustvo strahu je lahko tudi nezavedno.
 - C Triletniki se bojijo predvsem domišljjskih bitij.
 - D Strah je ustrezno čustvo v okoliščinah dejanske ogroženosti.
23. Odkar je štiriletni Tim dobil bratca, ponoči znova moči posteljo. S tem nezavedno pri starših pritegne pozornost, ki jo ima zaradi novorojenčka manj, kot je bil navajen. Ljubosumje, ki ga doživlja Tim, je
- A enostavno, močno in neprijetno čustvo.
 - B enostavno, šibko in prijetno čustvo.
 - C kompleksno, šibko in prijetno čustvo.
 - D kompleksno, močno in neprijetno čustvo.
24. Dva sošolca sta istočasno vstopila v razred. Zaradi prometnega zastoja sta prišla z nekaj minut zamude. Učitelj se je odločil, da bo prvemu, ki je že večkrat zamudil, dal neopravičeno uro, drugemu, ki je vzoren dijak, pa je zamudo opravičil. Zato je prvi dijak na ves glas izrekel kletvico, odvihral iz učilnice in pri tem tako močno zaloputnil z vrati, da so skoraj padla s tečajev. Katero čustvo je najverjetneje doživljal?
- A Obup.
 - B Žalost.
 - C Bes.
 - D Jez.
25. Srednješolki Barbari je fant, ki ga ima zelo rada, na zmenku povedal, da se je zaljubil v drugo dekle in da ne more več hoditi z njo. Barbari se je zdelo, da ni prav slišala. Nekajkrat ga je vprašala, kaj je rekel. V naslednjih dneh ga je večkrat poklicala po telefonu in ga spraševala, kaj to pomeni, da noče več hoditi z njo. Rekla je, da to ne more biti res. Katero fazo v procesu žalovanja lahko prepoznamo v tem opisu?
- A Šok in zanikanje.
 - B Protest.
 - C Depresijo in negativno razpoloženje.
 - D Protišok in jezo.

4. tekmovanje iz znanja psihologije za srednje šole

Šolsko tekmovanje, 12. januar 2023

26. Kaj so pokazali Bowerjevi eksperimenti o vplivu čustev na naše kognitivne procese (1981)?

- A Če smo žalostni ali potrti, slabše pomnimo informacije.
- B Več pozornosti posvečamo osebam in dogodkom, ki so skladni z našim razpoloženjem.
- C Bolje zaznavamo tiste situacije, ki so v nasprotju z našim razpoloženjem.
- D Težje se učimo o osebah in dogodkih, ki so nam tuji in neznani.

27. Kam sta pogosteje usmerjeni čustvi žalost in strah?

- A Žalost v preteklost, strah v prihodnost.
- B Žalost v prihodnost, strah v preteklost.
- C Žalost in strah v preteklost.
- D Žalost in strah v prihodnost.

28. Kaj od naštetega ima najdaljše trajanje?

- A Razpoloženjska motnja.
- B Temperament.
- C Razpoloženje.
- D Emocije.

29. Katero čustvo izražamo tako, da imajo naše oči izbuljen izraz, obrvi pa so spuščene in stisnjene skupaj? Kako to čustvo opredelimo glede na aktivnostni vidik?

- A Strah. Vzburjajoče čustvo.
- B Jezo. Pomirjajoče čustvo.
- C Strah. Pomirjajoče čustvo.
- D Jezo. Vzburjajoče čustvo.

30. Če se poskušate spomniti nedavnih dogodkov in situacij, ko vas je bilo strah, in na podlagi teh primerov ugotoviti, kaj običajno povzroča vaš strah in kako ga izrazite, ste uporabili eno od psiholoških tehnik obvladovanja in ustreznega izražanja čustev. Katero?

- A Tehniko pomiritve.
- B Izrazno tehniko.
- C Fiziološko tehniko.
- D Kognitivno tehniko.

31. Manca je stara štiri leta, enako kot sosedov fantiček Tim. Danes sta oba prišla na otroško igrišče pred blokom. Ko Manca pade z gugalnice na peščena tla, močno joče in kliče mamico. Precej časa se ne more pomiriti. Čez nekaj časa z iste gugalnice na tla pade tudi Tim, vendar ne joka, čeprav ima na kolenu precejšnjo prasko in je očitno, da ga boli. Kako bi lahko pojasnili razliko med Manco in Timom v čustvenem odzivanju na bolečino?

- A Deklice so bolj razvajene kot dečki.
- B Raziskave so pokazale, da dečki ne čutijo bolečine tako močno kot deklice.
- C Razlike med spoloma v izražanju čustev se pojavljajo že v predšolskem obdobju.
- D Raziskave kažejo, da čustva vplivajo na druge psihične procese.

4. tekmovanje iz znanja psihologije za srednje šole

Šolsko tekmovanje, 12. januar 2023

32. Štiridesetletni Alex je Američan. V podjetju za spletni design sodeluje s petinpetdesetletnim japonskim kolegom Kyujem. Pogosto imata sestanke po Zoomu, tako da se lahko vidita in pogovarjata. Kadar se Alex ne strinja s kakšno rešitvijo v oblikovanju spletne strani, se takoj razburi, dviguje glas, tudi hitro govori. Kyu je vodji projekta sporočil, da nikakor ne želi več sodelovati z Alexom, ker ga doživlja kot nevzgojenega človeka. Kako bi z vidika učenja pravil izražanja čustev pojasnili Kyujev odpor do sodelovanja z Alexom?
- A Gre za posledice spletne komunikacije.
 - B Gre za razlike v osebnih izkušnjah.
 - C Gre za razlike v starosti.
 - D Gre za medkulturne razlike.
33. Kaj pomeni trditev, da je izražanje čustev spolno specifično?
- A Da okolje pričakuje različno intenzivnost čustvovanja glede na spol, hkrati pa okolje ne vpliva na zaželenost izražanja posameznega čustva.
 - B Da se pričakuje razlika med moškimi in ženskami v jakosti in zaželenosti izražanja posameznih čustev.
 - C Da oba spola potrebujeta specifične situacije za izražanje čustev.
 - D Da se spola razlikujeta v fizioloških procesih, ki v stanju čustvovanja potekajo v telesu.
34. Slavni teniški igralec, star 36 let, je izgubil pomembno tekmo. Ob tem se je sesedel na tla ter začel neutolažljivo, glasno jokati. Časopisi so naslednji dan komentirali njegovo obnašanje kot otročje in nezrelo. Kaj lahko prepoznamo v opisanem primeru?
- A Vedenje čustveno motene osebe.
 - B Resne znake depresije.
 - C Mediji nepravilno komentirajo čustveno izražanje športnikov.
 - D Družba ne odobrava močnega izražanja žalosti pri neuspehu.
35. Dijak Žiga je sam doma in gleda grozljivko. Na zaslonu se vrstijo nenadni šokantni prizori, zato je Žigo resno strah, razbija mu srce, njegovo dihanje je plitko in hitro. Kaj bi najbolj verjetno lahko ugotovili, če bi v tem času imeli priložnost meriti aktivnost njegove možganske skorje?
- A Njegov desni prefrontalni korteks je bolj aktiven kot levi prefrontalni korteks.
 - B Njegov levi prefrontalni korteks je bolj aktiven kot desni prefrontalni korteks.
 - C Njegov hipokampus je izredno aktiven.
 - D Njegova leva hemisfera je bolj aktivna kot desna hemisfera.
36. Kaj lahko zaključimo iz rezultatov raziskav čustev?
- A Čustva so malo pomembna, saj ne vplivajo na mišljenje.
 - B Čustva so pomembna za ustvarjalnost pri reševanju problemov, ne pa tudi za presojo situacij in sprejemanje nadaljnjih odločitev.
 - C Čustva vplivajo tako na ustvarjalnost pri reševanju problemov kot tudi na spominske procese.
 - D Čustva so pomembna za mišljenje, saj ga ovirajo.

4. tekmovanje iz znanja psihologije za srednje šole

Šolsko tekmovanje, 12. januar 2023

- 37. V kateri od opisanih situacij je strah, ki ga doživlja študent Luka, funkcionalno čustvo?**
- A Luka je skupaj s prijatelji odšel na izlet. Sprehodili so se čez ozek most, ki je visel visoko nad reko. Med prečkanjem mostu je Luka pogledal navzdol, otrpnil in obstal sredi mostu.
 - B Luka na sprehodu opazi, da proti njemu z veliko hitrostjo teče ogromen pes, ki glasno laja, renči in kaže zobe. Luka začne bežati stran od psa in se pred njim zateče v bližnjo trgovino.
 - C Danes ima Luka v glasbeni šoli nastop s klarinetom. Že ves dan je živčen. Kar naprej ponavlja skladbo, ki jo bo zaigral, da se na nastopu ne bi zmotil. Tik pred nastopom se trese in mu je slabo, zato se ne more dobro osredotočiti na svoj nastop.
 - D Luka je zvečer sam doma in gleda televizijo, ko naenkrat zmanjka elektrike. Ker je temno in nič ne vidi, od zunaj pa prihajajo čudni zvoki, se ves prestrašen skrije pod mizo in tam prebedi noč.
- 38. Kristijanu je všeč njegova sodelavka in želi jo povabiti na zmenek. Pri tem pa se zelo obotavlja in dolgo časa ne zbere dovolj poguma, da bi sodelavko nagovoril. Katera od spodnjih situacij bo najverjetneje pripeljala do tega, da bo Kristijan sodelavko povabil na zmenek?**
- A V službi je bil običajen delovni dan, v katerem se ni zgodilo nič posebnega.
 - B Kristijan je od šefa dobil pohvalo za dobro opravljeno delo v preteklem letu in ponudbo za napredovanje v podjetju.
 - C Zaradi odsotnosti enega od sodelavcev je moral Kristijan ves teden delati po več kot osem ur, zato je precej utrujen.
 - D Kristijan se je pred prihodom v službo sprl s sosedom, saj je sosed zaparkiral njegov avtomobil.
- 39. Marko, direktor mednarodno uveljavljenega podjetja, se zelo boji letenja, zato se na poslovne sestanke s tujimi partnerji odpravlja z osebnim avtomobilom ali vlakom, kar je zelo zamudno. Kakšna je funkcionalnost Markovega strahu in kakšno bi bilo uspešno odpravljanje tega strahu?**
- A To je funkcionalno čustvo, ki nas pripravi na spoprijemanje z nevarnostjo in ga lahko uspešno odpravimo, če nanj ne mislimo.
 - B To je funkcionalno čustvo, ki nas pripravi na spoprijemanje z nevarnostjo, a ga sami ne moremo uspešno odpraviti, zato pogosto potrebujemo pomoč strokovnjaka.
 - C To je nefunkcionalno čustvo, ki je preveč intenzivno, a ga z nekaj volje lahko uspešno odpravimo.
 - D To je nefunkcionalno čustvo, ki je preveč intenzivno, zato za njegovo odpravljanje pogosto potrebujemo pomoč strokovnjaka.
- 40. Čustva in razpoloženja pomembno vplivajo na naše odločanje, presojanje in vedenje. Pod vplivom katerega od navedenih čustev bomo po raziskavah Alice Isen (1970) najhitreje pomagali neznancu, ki mu je iz rok padlo nekaj knjig?**
- A Pod vplivom pozitivnega razpoloženja.
 - B Pod vplivom negativnega razpoloženja.
 - C Pod vplivom občutka krivde.
 - D Pod vplivom sramu zaradi prekrška.

4. tekmovanje iz znanja psihologije za srednje šole

Šolsko tekmovanje, 12. januar 2023

41. Katero od spodaj navedenih čustev se pojavi pri dojenčku šele v 12. do 18. mesecu po rojstvu?
- A Strah pred nenadnimi močnimi dražljaji.
 - B Zadrega in sram ob neuspehu.
 - C Žalost ob ločitvi od osebe, na katero je otrok navezan.
 - D Presenečenje, kadar se pojavijo nepričakovani dražljaji.
42. Doživljanje močne žalosti ob izgubi je pogosto povezano s srčnimi boleznimi (kar odseva besedna zveza "strto srce"). Kako psihologi strokovno imenujejo take dolgotrajne pojave?
- A Psihopatsko doživljanje.
 - B Psihopatološko doživljanje.
 - C Psihosomatska obolenja.
 - D Psihosocialna kriza.
43. Štiriletna Sara je v vrtcu začela kričati na drugo deklico v skupini, jo večkrat udarila in porinila na tla. Vzgojiteljica je Sarino vedenje opisala njeni mami, ko jo je ta dan prišla iskat v vrtec. Mama je Saro okarala, da je bilo to grdo, da ne sme tepsti drugih otrok in da za kazen zvečer ne bo gledala risanke. Katero obliko učenja čustev prepoznate v opisanem primeru?
- A Instrumentalno pogojevanje.
 - B Klasično pogojevanje.
 - C Učenje s posnemanjem.
 - D Besedno učenje.
44. Milko so kot otroka doma učili, da mora drugim ljudem ugajati, zato da jo bodo sprejeli. Sedaj je stara 32 let, vedno in povsod je prijazna in se smehlja. Sama pravi, da ni nikoli jezna. Smehlja se tudi, kadar jo drugi pustijo na cedilu. Izjemno je potrpežljiva, pa četudi ljudje od nje zahtevajo preveč ali so do nje krivični. Ali Milkino uravnavanje jeze kaže čustveno zrelost?
- A Da, saj ima zaradi tega dobre odnose z ljudmi.
 - B Da, saj kaže znake asertivnega vedenja.
 - C Ne, saj ne kaže zrelega uravnavanja čustvovanja.
 - D Ne, saj kaže kulturno neprimerno obliko čustvovanja.
45. Mama je Damjanu za rojstni dan kupila drago zimsko jakno. Damjan je jakno sprejel, a ni pokazal veselja in hvaležnosti. Naslednji dan je mama Damjanu očitala, da ne zna biti hvaležen. Damjan je ob tej mamini pripombi občutil sram in krivdo. Naslednjič ko je Damjan dobil darilo, je pokazal veselje in hvaležnosti. Kaj opisuje primer?
- A Klasično pogojevanje čustev.
 - B Instrumentalno pogojevanje čustev.
 - C Modelno učenje čustev.
 - D Vzgojno pojasnjevanje čustev.

4. tekmovanje iz znanja psihologije za srednje šole

Šolsko tekmovanje, 12. januar 2023

46. Raziskovalci nebesedne komunikacije ugotavljajo, da je najbolj zanesljiv vir informacij o čustvih in stališčih osebe
- A obraz.
 - C drža telesa.
 - D hitrost in ritem govora.
 - B kretnje.
47. V psihologiji komunikacije se vzkliki, kot so "oh", "uh", "hm", ter kričanje in smeh uvrščajo k
- A govoricam telesa.
 - B slengu mladih.
 - C lingvističnemu sporazumevanju.
 - D paralingvistični komunikaciji.
48. Socialno področje je razdalja med sogovorniki, ki običajno obsega
- A od 15 do 50 cm.
 - B od 50 do 150 cm.
 - C od 150 do 350 cm.
 - D nad 350 cm.
49. Učiteljica opazi, da dijak Branko nagaja sošolcu. Nič ne reče, samo zažuga Branku s prstom. Branko takoj razume, za kaj gre in kaj mu učiteljica sporoča. Opisan je primer neverbalne komunikacije s pomočjo uporabe
- A gibov rok.
 - B obraznega izraza.
 - C telesne bližine.
 - D dotika.
50. Gimnazijec Leon je zbolel za levkemijo. Zaradi zdravljenja je izgubil vse lase in tako brez las prišel v šolo. Naslednji dan so trije fantje iz njegovega razreda v šolo prišli obriti po glavi. To so bili Leonovi prijatelji. Opisani primer kaže, da
- A je prišlo do pojava zrcaljenja v neverbalni komunikaciji.
 - B neverbalna komunikacija vedno vključuje spremembo izgleda.
 - C lahko s klasičnim pogojevanjem izrazimo svojo identiteto.
 - D lahko mladostniki na tak način izrazijo sočutje in prijateljstvo.